

Suomen Puhallinorkesteriliiton jäsenlehti

Puhallinorkesteri

Kesä 2020

Anne Kankare johtaa etäorkesteria johtovideon kuvauksissa Vesa Kankareen teknisellä tuella.

Näin toimii etäorkesteri Kotkan tapaan

Saunan lauteilta se lähti. Sauna on **Anne ja Vesa Kankareelle** puhdistautumisen paikka, jossa pestään niin liat kuin huolet ja murheet. Koronapandemian seurauksena peruutetut orkesterit jättivät molemmille ison tyhjiön ja päällimmäisenä tunteena oli suru keikkojen, ulkomaanmatkojen ja harjoitusten jäätyä pois. Pienen puhdistautumisen jälkeen ilo alkoi nousta pintaan, kun idea etäorkesterin perustamiseksi lähti kasvamaan. Siitä syntyi Kotkan ja Haminan nuoris-orkesterin etäorkesteri ja sen ensimmäinen tuotos: 58 soittajan voimin toteutettu videositys Eric Osterlingin *Bandwagon Marchista*. Tätä kirjoittaessa video on tavoittanut jo lähes 30000 ihmistä sosiaalisessa mediassa ja sitä on jaettu pitkälle toistasataa kertaa.

Etäorkesterin harjoittelu toimii pääpiirteittäin näin: toteutetaan johtovideoita eri tempoilla ja kokoonpanoilla, lähetetään ne soittajille harjoiteltavaksi ja soittajat palauttavat videoituja suorituksiaan omista stemmoista soittaen johtovideon mukana. Näiden perusteella annetaan palautetta ja tuotoksista voidaan koostaa myös juuri julkaistun *Bandwagonin* kaltaisia koosteita.

Johtovideoilla alkuun

Johtovideon toteutus lähti kunnollisen ääniraidan pohjalta. Ääniraita toteutettiin kappaleen MIDI-tiedoston pohjalta. Osalle kappaleista MIDI tiedosto on saatavilla, mutta sen voi myös tarvittaessa kirjoittaa esimerkiksi Sibeliuskella. MIDI itsessään ei anna kovin vakuuttavaa kuvaa siitä, miltä teoksen tulisi kuulostaa puhallinorkesterin soittamana, joten se jatkokäsiteltiin Logic Pro -ohjelmistolla vaihtamalla soittimien sampleja, parantamalla artikulaatioita ja tekemällä kapellimestarin toiveiden mukainen temporaita. Logic antaa myös mahdollisuuden virittää lopputulos orkesterin vireeseen. Temporaita luonnollisesti ei ole kovin merkityksellinen *Bandwagon Marchin* kaltaisessa suoraviivaisessa musiikissa, mutta esimerkiksi UIPO:n ja A-orkesterin harjoiteltavana oleva Timo Forsströmin *Life in The Capital City* sisältää paljon elävämmän tempon. Nämä sovitettiin yhdessä kapellimestarin kanssa hänen taiteellisen näkemyksensä mukaiseksi. Logic Pro tarjoaa myös mahdollisuuden sisällyttää tahti ja isku videoon mukaan, mikä helpottaa oikean harjoiteltavan kohdan löytämistä. Tämä onnistuu helposti esimerkiksi Quicktimen screen recordingilla tallentaen Logicin tahtinäyttöä.

Varsinainen kapellimestarin johto kuvattiin tehdyn ääniraidan perusteella avustaen klikin kanssa hankalimmissa tempon vaihteluissa. Tilanne on kapellimestarille erikoinen, sillä johtamisen sijaan videota tehdessä on seurattava koneen soittamaa musiikkia. Tämä ei kuitenkaan ole ammattilaiselle vaikea temppu, etenkin kun koneen esitys seuraa kapellimestarin omaa taiteellista tulkintaa. Näistä kolmesta lähteestä yhdistettiin video, jossa kapellimestari johtaa kappaleen koneen soittaessa taustalla. Tehokkain työkalu harjoitteleville soittajilla saatiin versioimalla johtovideota. Nykyaikaiset videon käsittelyohjelmistot kuten iMovie ja Adobe Premiere Pro mahdollistavat videon toistonopeuden muokkaamisen ilman että soiton vire muuttuu. Nykypäivän ohjelmistot tekevät muunnoksen vieläpä niin taidokkaasti, että tulos on hämmästyttävän soiva, vaikka videota hidastaisi puoleen alkuperäisestä temposta.

Näin toimii etäorkesteri Kotkan tapaan

Soittajien vuoro

Seuraava askel oli jaella videot orkesterilaisille. Laadukkaasta videotiedostosta tulee kookas ja sen jakelu täytyy miettiä huolellisesti säilyttäen käytettävyyttä ja videoiden yksityisyys. Tähän on monia tapoja. Käytettävyyttä helpottaa, jos palvelu, jota pitkin jakelu suoritetaan, tukee videon suoratoistoa ja myöskin latausta omille laitteille, jos yhteydet eivät ole riittävät videon luotettavalle suoratoistolle. Tunnetuimmat pilvitalennuspalvelut tukevat videoiden suoratoistoa ja omaavat laajan tuen päätelaitteille. Harjoittelu videon kanssa toimii parhaiten käyttämällä kuulokkeita.

Itse suoritusten palautukseen on myös laajalti vaihtoehtoja. Helpoin ratkaisu on käyttää puhelimen tai pädien omia videointi tai sanelutyökaluja, jota esimerkiksi Kotkan ja Haminan nuoriso-orkesterin *Bandwagon*-videossa käytettiin. Niiden haaste vaativammassa musiikissa on mikrofoniin automaattinen tasonsäätö, joka hukkaa soittajan suorituksista dynamiikkaa. Tasokkaampaan musiikkiin voi käyttää esimerkiksi ilmaisia RecForge II (Android) tai Spire (iOS) sovelluksia puhelimissa, jolla automaattisesta tason säädöstä pääsee eroon. Jos videokoostetta haluaa tällaisista tehdä, vaatii se luonnollisesti kaksi eri suoritusta, toinen audiota varten ja toinen videointiin. Markkinoilta löytyisi maksullisia ratkaisuja myös videointiin ilman automaattista tason säätöä. Soittajilla ei kuitenkaan voida edellyttää ohjelmistojen hankkimista. Palautuksen voi sitten toimittaa esimerkiksi Whatsappia käyttäen, muistaen kuitenkin, että Whatsapp muokkaa videota pakkaamalla sitä. Tällä ei tietysti ole vaikutusta lopputulokseen, jos tuloksena tuotetaan mosaiikkivideo, jossa yksittäinen soittaja on hyvin pienikokoinen alue isossa kuvassa.

Jälkikäsitteily

Suurin työ tällaisessa projektissa kohdistuu jälkikäsitteilyyn. Jokaisesta videosta erotettiin ensin ääniraita, joka vietiin Logic Pro äänituotanto-ohjelmistoon koostetta varten. Logicin avulla synkronoitiin raidat, miksattiin sektiot keskenään kuntoon ja sen jälkeen vielä orkesteri sektioittain. Pienellä temppuilla saatiin myös ne rumpalit mukaan soittamaan, joilla ei ollut kotona käytettävissä omaa pikkurumpua. Logicin työkaluilla harjoituspäidin naputuksen saa muutamalla pikku klikkauksella korvattua aidolla rumpusamplella, johon tarttuu myös soittajan dynamiikka ja pienet ajoitukselliset erot. Lopputulokseen vielä ripaus tilan tuntua, ekvalisaattorilla ylimääräiset huminat ja muut häiriöäänet pois ja lopputulos kuulostaa yllättävän paljon ihan oikealta puhallinorkesterilta!

Täytyy erikseen todeta, että varsin laadukkaita ovat nykykännyköiden mikrofoniit. Viimeisenä vaiheena projektissa oli sitten tehokkaallekin tietokoneelle rankka paletti edessä: asetella ja synkronoida kaikki 58 videota samaan kuvaan ja valmistella soittajien mosaiikki lopputulosta varten. Mosaiikki tallennettiin pakkaamattomaksi välivaiheen videoksi, josta sitten koostettiin lopputulos. Viimeisenä pikku silauksena kuvattiin kapellimestari vielä uudelleen esittelemään orkesteri ja ”johtamaan” mosaiikkiorkesteria. Lopuksi video pakettiin ja jakoon sosiaaliseen mediaan. UIPO:ssa ja B-orkesterissa soittava tuubisti **Laura Hakkarainen** oli myös tyytyväinen lopputulokseen: – *Bandwagon March* -etäkappale oli hienoa nähdä ja kuulla valmiina. Vaikkei päästäkään soittamaan fyysisesti samassa tilassa pitkään aikaan, antaa kappale toivoa, että soitto jatkuu kaikesta huolimatta yhdessä, summaa Laura Hakkarainen.

Näin toimii etäorkesteri Kotkan tapaan

Mahdollisuuksien tutkiskelua

Prosessi tuntuu näin kuvattuna aika haastavalta ja sitä se onkin, mutta tässä oli tarkoituksena myös samalla tutkia, mitä mahdollisuuksia nykypäivän laitteet ja ohjelmistot tarjoavat. Asian voi toteuttaa varsinkin taitavien soittajien kanssa helpomminkin. Kevyt esimerkki voisi olla esimerkiksi Youtuben paritituurivideoiden tahdissa soittaminen samalla mekanismilla. Youtube tarjoaa myös mahdollisuuden hidastaa videota ilman äänenkorkeuden muutosta, mikä on oiva työkalu harjoitteluun. Tämä mekanismi ei tietysti jälkikäsitellyn raskautta poista, mutta soittajamäärästä riippuen voi selvittää helpommallakin käyttämällä tarkoitukseen tehtyjä sovelluksia. Tai jos tavoitteena on vain harjoituttaa, koostevideota ei ole välttämätöntä tehdä vaan kapellimestari voi antaa henkilökohtaista palautetta soittajille ja ohjata näin harjoittelua etänä. Tavoitteena on kuitenkin se, että syksyn kauden alkaessa meillä olisi soittokuntoisia orkestereita!

Projekti oli mielenkiintoinen ja siitä saatiin arvokasta oppia sekä mahdollisia uusia työkaluja normaalioloihin. Nämä mallit voisivat toimia esimerkiksi valmistautumisen tukena, jolloin varsinaisissa harjoituksissa kapellimestari pääsee keskittymään paremmin varsinaiseen taiteelliseen työskentelyyn. Tulos on kuitenkin se, että tilanteesta huolimatta orkestereiden toiminta jatkuu, näkyy ja ennen kaikkea kuuluu! Loppusanoina on todettava, että vaikka vallitseva tilanne koettelee rankasti kulttuurialaa, on ilo huomata, kuinka näkyviä ja aktiivisia erityisesti musiikin tekijät ovat verkossa! Kannetaan kaikki kortemme kekoon ja tehdään kulttuuria omalta osaltamme tunnetuksi ja kootaan konserttisali täyteen uusia puhallinmusiikin ystäviä pitämällä musiikki soimassa!

Video on nähtävillä Kotkan ja Haminan nuorisoorkesterin Facebook-sivuilla: www.facebook.com/nuorisoorkesteri ja orkesterin kotisivuilla www.nuorisoorkesteri.fi

Käytännön kokemuksia etäorkesterista

Tekniikka siis toimii, ja etänä voi saada puhallinorkesterin toiminnan jatkumaan myös näin poikkeusoloissa. Mutta toimiiko tämä myös osana musiikkikasvatusta ja voisiko tätä hyödyntää myös poikkeusolojen ulkopuolella? Kyselin asiaa Kotkan ja Haminan nuorisoorkesterin A-orkesterin huilistilta **Alli Heinoselta** ja kapellimestari **Anne Kankareelta**.

– Ilman muuta! Työkalu voisi mahdollistaa erilaisille oppijoille omaan tahtiin harjoittelun ja valmistautumisen orkesteriharjoituksiin. Sen sijaan poikkeusoloissa tämä on aivan loistava apuväline. Puhallinorkesteri toimii normaalioloissa tiiviinä joukkueena, ja tällaisten projektien kautta saadaan pidettyä yhdessä tekemistä yllä ja tuotettua yhteinen lopputulos poikkeusoloissakin, kertoo Anne Kankare.

Soittajan näkökulmasta tilanne on hyvin erilainen, mutta myös mielenkiintoista uuden oppimista.

– Onhan tämä erilaista kuin normaali orkesteriharjoittelu. Tässä on päässyt kuitenkin kokeilemaan erilaisia ääni- ja kuvajuttuja myös. Lopputulos on kuitenkin tosi hieno, kertoo Alli Heinonen.

Orkesterilaisia on neuvottu käyttämään kotiharjoitteluun ainakin orkestereille viikoittain varattu aika. – Moni soittajista on lisännyt harjoitteluaan poikkeusolojen aikana. Etäorkesteri näin ollen toimii myös osana soittotaidon ylläpitoa, jos keikkamahdollisuudet palautuvat kesän aikana, toteaa Anne Kankare. Alli Heinonen kokee myös, että orkesterikappaleissa saa tukea harjoitusvideosta.

– Hyvä kun on eri versioita, joiden mukana voi harjoitella. Erityisesti eri tempot ovat käteviä, hän kertoo. Johtovideosta saa myös tukea elävätempoisempien kappaleiden harjoitteluun. – Katsoin kapellimestarista aina hankalimpia lähtöjä. Ja auttoi paljon, kun näki kapellimestarin, jatkaa Alli Heinonen.

Harjoitusnauhat tarjoavat myös mahdollisuuden kuulla orkesteria eri kulmasta: harjoitusnauhalla kaikki instrumentit soivat tasaisemmin kuin mitä omalta paikalta normaalisti kuulee. – Takarivin soittajat saavat myös hyvän kuulokuvan eturivin soittajista ja pystyvät paremmin hahmottamaan kappaleen kokonaisuutena, kertoo Anne Kankare ja jatkaa: tällä työkalulla on mahdollista myös rakentaa sektioharjoitteita ja nauhoja, joista puuttuu oma stemma.

Yksi etäorkesteriin osallistuneista oli Laura Hakkarainen, joka on aloittanut tuubansoiton aikuisiällä.

Näin toimii etäorkesteri Kotkan tapaan

Etäorkesterin videokoosteessa soittaa 58 eri orkestereiden soittajaa.

Tuleeko tästä kenties kokonaan uudenlainen harjoittelumuoto? – Etäorkesteri ei korvaa missään nimessä yhdessä soittamista ja harjoittelua, mutta tällä mallilla voitaisiin tukea orkesterikappaleiden harjoittelua sekä antaa mahdollisuus pysyä harjoittelussa mukana, jos jostain syystä on estynyt tulemasta harjoituksiin, Anne täsmentää. –Tämän työkalun avulla voisi kokeilla myös käänteisen luokkahuoneen opetusmenetelmää orkesterin harjoittamiseen, hän jatkaa. Käänteinen luokkahuone on siis opetusmenetelmä, jossa oppijat tekevät ennakotehtäviä ennen saapumistaan aihetta käsittelevälle tunnille eli tässä tapauksessa orkesterin harjoituksiin.

Miten tästä eteenpäin? Kaikki tietysti toivovat tilanteen raukeavan pikaisesti ja odottavat pääsyä soittajakavereiden kanssa jatkamaan yhteistä harrastusta. – Kyllä harmitti, mutta lohtua tuo se, että tulevaisuudessakin on kuitenkin tapahtumia tulossa. Olisi kiva soittaa yhdessä ja tehdä ehkä jotain muutakin, kun ei ole nähty moneen kuukauteen, toteaa Alli Heinonen. Anne Kankare on samoilla linjoilla ja lupaakin: kun tästä selvittää, pidetään orkestereiden kanssa isot bileet!

Lopuksi vielä Allin vinkki puhallinkansalle: nyt pitää yrittää harjoitella miten vaan pystyy ja odottaa maltilla, että pääsee taas muiden kanssa soittamaan. Pitäkää yhteyttä myös kavereihin!

Viisaasti sanottu! Pysytään kotona, harjoitellaan ja ennen kaikkea pidetään yhteyttä!

Teksti: Vesa Kankare

Kuvat: Susanna Kankare, Paula Järvisalo, Markus Hakkarainen, Vesa Kankare ja Anne Kankare

*Kirjoittaja **Vesa Kankare** on Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun informaatioteknologian lehtori ja innokas puhallinmusiikin harrastaja. Hänelle teknologia on työkalu, mikä taivutetaan palvelemaan ihmisiä tilanteen vaatimalla tavalla.*

Etäorkesteri sai alkunsa pihasaunassa, jossa Vesa Kankare ajoittain ”ilahduttaa” vaimoaan saunatuuballa.

